

puolelta.

Muun ohella komitea kiinnitti huomionsa edellä mainittuun itsepalvelupykälään. Sen mielestä moinen säännös on oikein esimerkki lainsäädännön tarpeettomasta pikkutarkkuudesta, ja ehdotti kyseisen kohdan poistamista. Komitea katsoo, että ravintoloitsijan tulisi itse voida päättää, millä tavalla anniskelu tapahtuu. Jos anniskelua harjoitetaan itsepalveluna ja jos tästä syystä aiheutuu ongelmia, pitäisi näihin puuttua anniskelun valvontatoimenpitein, toteaa komitea.

Jäämme odottamaan, miten valtiopäivät suhtautuu tähän risiiritiaisen vastaanoton saaneeseen mietintöön.

NORJALAINEN KÄYTÄNTÖ Vähittäismyynti

Jos on itsepalvelu vaikeaa Suomessa ja Ruotsissa, niin ylivoimaiselta se tuntuu Norjassa.

Norjassa samoin kuin Suomessa ja Ruotsissa on alkoholimonopoli, mutta sikäläisessä Alkossa, Vinmonopoletissa, myydään vain viiniä ja väkeviä. Olutta, sekä keskiolutta että vahvaa, myydään elintarvikekaupoissa. Oluen myyntitapaa ei käytännössä säännellä, vaan se myydään kuten muutkin elintarvikekaupan artikkelit, vaikka oluen myynnin pitäisi ohjeiden mukaan tapahtua tiskin yli. Sen sijaan Vinmonopoletissa itsepalvelua ei ole yrityksistä huolimatta päästy kokeilemaan.

Vakava yritys itsepalvelukoitelun aloittamiseksi tehtiin viime vuonna. Asia lähti liikkeelle Vinmonopoletista, jossa asetettiin työryhmä pohtimaan koitelun toimeenpanoa. Työryhmään kuului edustajia yhtiön johdosta ja henkilökuntajärjestöistä.

Yksimielisessä mietinnössään työryhmä kannatti itsepalvelukoitelun aloittamista. Sen mielestä itsepalvelu pienentää kustannuk-

sia, luo viihtyisemmän työympäristön ja lisää asiakkaiden tyytyväisyyttä. Tällaisten arvelujen pohjaksi viitattiin nimenomaan Alkossa saatuihin kokemuksiin, joista on muualla Pohjolassa saatavana tietoa mm. Petri Fiilinin ja Matti Virtasen artikkelista (Alkoholpolitik nro 1/1984: Är självbetjäningsbutikens lämplig för alkoholförsäljning). Työryhmä katsoi, että itsepalvelun vaikutukset voidaan Norjassa saada selville vain kokeilemalla.

Asia vietiin Vinmonopoletin hallituksen päätettäväksi toukuussa 1985. Hallitus halusi kuitenkin ennen päätöksentekoa pyytää sosiaaliministeriön lausunnon asiasta. Ministeriö antoi lausuntonsa 27. 11. 1985. Ministeriö katsoi lakonisesti, että aika ei ole kypsä tällaiselle kokeilulle, joten asia jäi siihen. Ministeriön kannanotto perustui valtion päihdeasioista vastaavan viraston (Statens edruskapsdirektorat) lausuntoon. Virasto viittasi Alkon myymälöistä saatuihin kokemuksiin ja totesi, että itsepalvelu voi lisätä alkoholijuomien myyntiä. Niin kauan kuin ei pystytä selvästi näyttämään, että siirtyminen palvelusta itsepalveluun vähentää myyntiä, kokeiluunkaan ei tule ryhtyä, toteaa virasto.

Ulkopuolisen on vaikea ottaa kantaa näin selkeän loogiseen perusteluun (jos ei voida osoittaa, ei kokeilla, ja kun ei kokeilla, ei voida mitään osoittaaakaan), mutta mielenkiintoinen puoli asiassa on se, että Suomen kokemuksia voidaan käyttää sekä asian puolesta että sitä vastaan. Voitaneen vähintäänkin sanoa, että tulokset ovat käyttökelpoiset.

Anniskelu

Aluksi sananen Norjan anniskeluhallinnosta. Viini- ja olutoikeudet ravintoloitsijalle myöntää kunta siten, että kunnanvaltuus-

to päättää lupien kokonaismäärästä ja kunnanhallitus antaa luvan suoraan ravintoloitsijalle. Sen sijaan jos haluaa anniskella väkeviä juomia, niin sellainen oikeus voidaan antaa vain paikalliselle Alkolle eli jo mainitulle Vinmonopoletille. Vinmonopoletkin anoo oikeuden ensin kunnanvaltuustolta.

Itsepalvelun suhteen ongelma on siinä, että kunta myöntäessään viini- ja olutoikeuden ei aseta kovinkaan kummoisia ehtoja. Näin ravintoloitsija saa itse päättää palvelutavasta. Sen sijaan kun Vinmonopolet jakaa edelleen vahvempia oikeuksia, on yhtenä ehtona se, että väkevien juomien anniskelu itsepalveluna on kielletty. Kielto ei koske baariosastoja.

Norjalaiset ravintolayrittäjät ovat kritisoineet ankarasti kyseistä määrääystä ja vaatineet sen kumoamista. Vinmonopoletissa ollaankin valmistelemassa selvitystä, ja tässä yhteydessä sikäläiset selvitysmiehet ovat käyneet tutustumassa mm. Suomen käytäntöön. Asia on esillä Vinmonopoletin hallituksessa kuluvan kevään aikana. Näyttää myös siltä, että Vinmonopoletin toimihenkilöt ovat pääsemättömissä baaritulkintojen kanssa. Eli kun itsepalvelu sallitaan baarissa, niin niitähän syntyy ravintolan joka nurkkaan.

Kari Paaso

Ei tämän enempää avusta alkoholiongelmiin

Poikolainen, Kari & Murto, Lasse & Mäkelä, Rauno & Taipale, Ilkka: Apu alkoholiongelman. Juva: WSOY, 1985

Kun neljä sellaista suomalaisen päihdehuollon ja alkoholion-

gelmien tutkimuksen piirissä ansioitunutta ihmistä, joilla kellään ei ole kynä keskellä kämmentä, kirjoittaa kirjan, kirjasta tulee hyvää jälkeä. Näin on nyt käynyt. Käsillä on kirja, joka käy läpi alkoholin tärkeimmät haitat, mahdollisuudet saada apua alkoholiongelmiin sekä erityisesti tämän avun hakumatkalla vastaan tulevia ongelmia. Kirjaa lukiessa tulee sinänsä hyvä mieli, onhan asiat esitetty ”oikein hyvin”.

Herää kuitenkin kysymyksiä siitä, keille tämä kirja on kirjoitettu ja miksi (vaikka Kari Suomalainen sanookin, ettei hyvän tuotteen yhteydessä voi syntyä kysymyksiä siitä, miksi tämä on tehty). Kirjan esipuhe ja takakansi ilmoittavat, että kirja on suunnattu ensisijaisesti auttajille, mutta samalla juopolle, alkoholista suurkuluttajalle, alkoholistille, kenelle tahansa alkoholiongelma kärsivälle. Kirja palvelee myös sosiaalitoimen ja terveydenhuollon yhteistyötä alkoholiongelmiensa hoidossa. Esipuheessa ilmoitetaan, ettei ole haluttu syventyä alkoholipolitiikkaan.

Harva meistä jaksaa uskoa siihen, että alkoholiongelmiinsa apua tarvitseva lähtee hakemaan apua kirjoista. Siispä kirja on käytännössä suuntautunut alan ammattilaisten käsiin (sana ”ala” ymmärrettäköön hyvin laueasti). Mitä kirja heille sitten keskeisenä viestinään antaa? Vastaus voisi olla: tämän verran, mutta ei valitettavasti monista syistä enempää. Toisin sanoen kirjoittajat maalaavat kuvan alkoholihaitoista ja avun mahdollisuuksista arkipäiväiseksi ja elämän mukaiseksi. Tässä kirjassa alkoholiongelmillä ja alkoholin käytöllä ei ole mitään erityistä juontaa, niin kuin ei elämälläkään. Ihmiset juovat hyvin erilaisista syistä. Alkoholista aiheutuu haittoja, joista hiipivimmät ja vakavimmat eivät ole kunnolla suuren juovan yleisön tiedossa. Apua

joudutaan, ja niin on tarkoituksenmukaistakin, antamaan monilla tavoilla. Näistä mikään tapa ei ole ylitse muiden. Kaikilla lähestymistavoilla on omat etunsa, ja niissä on omat ongelmansa.

Edellä tarkoitettu ”alan” väki kentällä, kunnallisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa, järjestöissä, seurakunnissa, kouluissa jne., on ollut viime vuosina päihdeksymyksissä selvästikin vähän ymmällään. Lehtiin pääsevät raflaavat otsikot. Yksi kuppikunta ilmoittaa: meillä on ainut oikea oppi ja siitä tehty oikea hoito. Toisaalla elämöidään viinan vaikutuksilla aivoihin tai viinan osuudella yleisessä yhteiskunnallisessa rötöstelyssä. Päihdeongelmien matkapuhujilta odotetaan samaa repäisevyyttä. Tällaiseen käyttöön tästä kirjasta ei ole. Sen sijaan sitä voi suositella sellaiselle alalla työskentelevälle ihmiselle, joka on katsellut alkoholiongelmiensa monipolkuisuutta silmät auki ja haluaa vakavissaan hakea toimivaa tapaa puhua alkoholista ja avun hakemisesta.

Kirjasta tunkee esille oikeastaan yksi uutuus: kohtuujuomisen paikkaa hoidon tavoitteena puolustellaan määrätietoisesti. Tämän tavoitteen on saatava olla ja elää yhtenä vaihtoehtona muiden, tiukempien rinnalla. Kirja voi joutua tämän lukunsa vuoksi väärän opin listoille, mutta kirjoittajat lienevät tämän tienneet kirjoittaessaan.

Tämä kirja on ”humanistinen” luotaus alkoholiongelmiin. Minäkäläinen sitten olisi ei-humanistinen lähestymistapa? Se voisi lähteä ensinnäkin liikkeelle etylyialkoholista kemiallisena ja farmakologisena aineena. Oleellista on viina ja sen ominaisuudet, sen jälkeen on toissijaista, miten ja keiden kohdalla ongelmia syntyy. Ongelmathan tunnetaan jo valmiiksi. Päihdehuollon tehtävänä on toistaa valmiita opinkappaleita. Tervetuloa meille: Me tie-

dämme, mitkä sinun kysymyksesi ovat — vastauksetkin ovat jo valmiina. Jos tällaiseen toimintaan tarvitaan kirjallisuutta, on kaikki syy unohtaa tämä kirja.

Simo Kokko

Tietoja vuoden 1985 anniskelutoiminnasta

Alkoholijuomien kokonaiskulutus kasvoi viime vuonna 0,2 % (100 %:n alkoholina laskettuna). Asukasta kohti laskettuna kulutus väheni 0,5 %. Alkon myyjien keväisen lakon vuoksi vähittäismyynti väheni 3,2 %, kun anniskelukulutus kasvoi osittain samasta syystä 4,0 %. Anniskelukulutus jakautui siten, että alkoholilain alainen anniskelukulutus kasvoi 5,1 % ja keskiolutkahviloiden keskioluen myynti väheni 0,9 %.

Anniskeluoikeuksien myöntäminen

Alkon hallintoneuvoston vahvistamien myöntämisperiaatteiden mukaista tiukkaa anniskeluoikeuksien myöntämispolitiikkaa jatkettiin kertomusvuonna. Alkon hallintoneuvoston vuosiksi 1986—88 vahvistamat myöntämisperiaatteet on kerrottu Alkoholipolitiikka-lehden numerossa 1/1986. Samassa yhteydessä on myös kerrottu 1. 3. 1986 voimaan tulleet anniskeluohjekokoelman muutokset.

Vuonna 1985 oli uusien anniskeluoikeuksien lisäys rajoitettu siten, että tavanomaisten A- ja B-oikeuksien määrä sai kasvaa noin 1 % ja lajivalikoimaltaan rajoitettujen oikeuksien määrä noin 3 % anniskeluoikeuksien kokonaismäärästä. Toimivien ravintoloiden anniskelualueiden laajennukset tuli pyrkiä rajoittamaan